



**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XV. Augustinianæ doctrinæ concordia cum damnatione
propositionis trigesimæ quintæ. Omnia opera infidelium sunt peccata, &
virtutes Philosophorum sunt vitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

saria est applicatio regulæ c. 4. stabilitæ; juxta eamque, vel dicendum, propositionem illam damnatam in sensu in Ecclesia peregrino, quem ab Assertoribus totius damnatæ doctrinæ intantum fuisse, cum non constet ex sola ipsa propositione secundum se, saltem constet ex collatione ipsius cum aliis propositionibus eadem in Bulla damnatis. Factâ quippe collatione, satis constat, per gentes fidei gratiam non habentes, ab ipsis intellectas fuisse gentes non habentes gratiam fidei perfectam per Spiritum sanctum inhabitantem: cum aliam non admitterint, uti sæpius est demonstratum. Vel dicendum, propositionem illam damnatam, tamquam suspectam de sensu alio in Ecclesia peregrino, in quantum Pelagianismi arguere videtur Catholicos Doctores, qui tenent gentes, fidei gratiam non habentes, solis naturæ viribus interdum efficere opera ex officio bona; licet opera debitis omnibus circumstantiis ornata non efficiant absque omni gratia.

CAPUT XV.

Augustiniana doctrina concordia cum damnatione propositionis trigesima quinta. Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia.

S. I.

OBSERVATIO PRÆAMBULA.

Distinguntur varii gradus acceptionesque fidei, charitatis, justitiæ, justificationis, vivificationis, &c.

191 **D**E propositione illa Jansenius to. 2. l. 4. de statu naturæ lapsæ c. 27. sic scribit: „Magis arctat propositio vigesima quinta, Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. Utramque partem enim tam constanter & luculenter, ac tot modis Augustinus tradidit, ut si ulla est doctrina in universis ejus lucubrationibus manifesta, & cavillationibus minùs obnoxia, illa emicet inter omnes. „Eandem Augustino tribuunt Maldonatus in cap. 7. Matth. Vasquez 1. 2. disp. 191. c. 2. & 3. Meratius to. 2. tr. de grat. disp. 15. sect. 8. Et ante ipsos Ruardus a. 11. dicens, probabilius esse, quòd D. Augustinus senserit, omnia Ethnicorum opera esse peccata. Imò Maldonatus loco citato non veretur tanto Doctore affingere propositionem à Tridentino sess. 6. c. 7. damnatam, *Omnia peccatorum opera sunt peccata.* Idque partim quia Augustinus ad omne opus usquequaque bonum requirit charitatem, partim quia l. 4. contra Julian. c. 3. dicit: *Absit ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus.*

192 Sed si varios gradus acceptionesque fidei, charitatis, justitiæ, &c. diligentius observassent, distinxissentque, Augustinum à damnata doctrina facile vindicassent. Quam distinctionem quia propositionum à Pio V. damna-

tarum Assertores rejecerunt, erraverunt. Eo quòd utique proposuit. 63. rejecerint distinctionem duplicis justitiæ; alterius, qua sit per spiritum charitatis inhabitantem; alterius qua sit ex inspiratione Spiritus sancti, cor ad penitentiam excutantis, sed nondum cor inhabitantis. Et proposuit. 64. pariter improbarint distinctionem duplicis vivificationis; alterius, quæ... penitentia & nova vitæ propositum & inchoatio, per Dei gratiam inspiratur; alterius, quæ vivificatur, qui verè justificatur, & palmis vivens in vitæ Christo efficitur. Et quia abyssus abyssum invocatur, negatâ illâ distinctione, nullam aliam charitatem agnovissent, nisi specialiter & famosè acceptam, pro charitate perfecta, propriaque justorum, quam etiam in Catechumenis & penitentibus reperiri dixerunt ante remissionem peccatorum, ut constat ex ipsorum propositionibus 31. 32. 33. 70. & 71. eo usque errantes, ut propositione quadragesimâ secundâ, in tali charitate, non in gratia infusa, consistere vellent justificationem impii, & propositione quadragesimâ tertiâ contenderent, quòd in hominibus penitentibus, ante Sacramentum absolutiois, & in Catechumenis ante Baptismum, est vera justificatio (per Spiritum sanctum inhabitantem, ut supra) separata tamen à remissione peccatorum.

Ecce quanti momenti, quantæque necessitatis est distinctio variorum graduum, &c. Quam dum iidem Assertores rejecerunt, nêdum erraverunt à veritate, sed & ab Augustini mente; utpote qui multis locis quasdam agnoscit fidei, charitatis, justitiæ, justificationis, vivificationis, imò & filiationis Dei inchoationes; nec perfectam dumtaxat, sed & imperfectam, seu inchoatam fidem, charitatem, justitiæ, &c. fidei, charitatis, justitiæ, &c. nomine non rarè intelligit.

194 Primò namque Augustinus, sub justificationis, vivificationis, &c. nomine, non rarè complectitur totam auxiliorum seriem, quæ ad perfectam justificationem ordinatur, ita ut ipsas etiam preparationes, seu dispositiones, ad justificationem ordinatas, justificationem appellet l. de Grat. & lib. arb. c. 7. l. de prædest. Sanct. c. 7. & l. 2. contra Parmen. c. 8. ut ostendunt Suarez to. 3. de Grat. l. 8. c. 21. n. 26. & 27. Vasquez 1. 2. disp. 217. Smising. tr. 6. q. 7. n. 376. Unde etiam l. 1. ad Simplician. q. 2. tr. 4. in Joan. l. de Baptismo c. 21. l. de fid. & operib. c. 4. & epist. 109. dicit, *justificari hominem, non solâ remissione peccatorum, sed etiam inspiratione fidei & timoris Dei.* Idque conforme est sacris Litteris, in quibus homo justificari dicitur, modò per fidem, modò per timorem, modò per eleëmofynam, &c. Conforme est & Tridentino, in quo cum quæretur sensus Apostoli, dicentis, hominem justificari per fidem, communis Patrum Theologorumque sententia fuit, hominem justificari per fidem, non tamquam per integram causam, sed tamquam per primam preparationem, primamque radicem ad omnes actiones proximè

miles ad consequendam justitiam, uti narrat Cardinalis Pallavicinus Hist. Conc. Trid. l. 8. c. 4.

195 Secundò, ultra fidem perfectam, Augustinus l. 1. ad Simplician. q. 2. agnoscit quaedam fidei inchoationes, quæ nihil aliud sunt nisi supernaturales quædam illustrationes intellectus, piæque affectiones voluntatis, cælitus immixtae per quas Deus incipit hominem ad se, sive ad fidem attrahere, quæque ad fidem perfectam se habent velut embrio ad fœtum perfectum, vel ut crepusculum, seu prima aurora ad perfectum diem: *sunt (inquit) quædam inchoationes fidei, conceptionibus similes: non solum tamen concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam.*

196 Tertiò, inchoatam similiter charitatem justitiamque agnoscit, atque à perfecta distinguit l. de nat. & grat. c. 70. *Charitas inchoata, inchoata justitia est; charitas provecta, provecta justitia est; charitas magna, magna justitia est; charitas perfecta, perfecta justitia est.*

197 Quartò, quemadmodum præparaciones ad justificationem locis allegatis vocat justificationem inchoatam, pariformiter haud dubiè sentit de vivificatione; cum eo modo, secundum ipsum, quispiam dicendus sit spiritualiter vivere, quo justus est: *Absit enim (ait 4. contra Julian. 3.) ut sit justus verè, nisi vivat ex fide; justus enim ex fide vivit.* Vivit utique proportionatè ad justitiam, quæ justus est, vel scilicet inchoatè vel provectè, vel perfectè vel imperfectè, &c. Unde Facultas Lovaniensis, in declaratione articulorum Pii V. (annò 1585. facta) dicit, quòd „ ante remissionem peccatorum atque inhabitantem Spiritum Sanctum, & justificationis, & vitæ quædam inchoationes fiunt conceptionibus similes.

198 Quintò, simili modo Augustinus de filiatione Dei loquitur cap. 3. ad Galat. dicens, quòd per fidem, induendo Christum, *omnes sunt filii Dei*, puta inchoatè ac dispositivè: neque enim fides est formaliter ipsa filiatione Dei, nec integra causa illius, sed prima dispositio præparatioque ad illam. Eodem sensu epist. 54. ait: *In quantum non peccant, filii Dei sunt.* Et l. 1. ad Bonifac. c. 2. *Non vivunt benè homines, nisi effecti filii Dei.* Quòd certissimè non intelligit de perfecta filiatione Dei, quæ sine peccatorum, per Spiritum sanctum inhabitantem, remissione non est: siquidem l. 6. contra Julian. c. 19. dicit, quòd possit homo rectè vivere, nondum remissione peccatorum liberatus. Intelligit ergo de filiatione imperfecta, seu dispositione ad perfectam.

§. I I.

Non docuit Augustinus omnia peccatorum opera esse peccata.

199 EX dictis §. præcedenti facillè intelligit, qui intelligere vult, ex eo quòd Augustinus 4. contra Julian. 3. dicat: *Absit ut si in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus, consequens non esse,* Tom. I.

quòd secundum Augustinum omnia peccatorum opera sunt peccata, neque hoc rectè concludi ex eo quòd aliquem charitatis afflatum requirat ad omne opus usquequaque bonum: eum ad omne ejusmodi opus non requirat charitatem specialitèr dictam, peccatorumque remissione justificantem, locoque illo contra Julianum, justitia nomine perfectam non intelligat, sed perfectam vel imperfectam, seu inchoatam, quæ justificari quis dicitur, non solum remissione peccatorum, sed ante illam per inspirationem fidei, timoris Dei, pio orationis affectu; &c. ut ait epist. 105. c. 6. Et ibidem c. 3. dicat, quòd à fide omnia justitia sumit exordium; à fide (inquam) non quam operatur spiritus inhabitans, sed ad fidem excitans & movens: ut enim dicit c. 4. *Nondum inhabitans adjuvat ut sint fideles, inhabitans adjuvat jam fideles.* Denique in peccatoribus per fidem, spem, orationem, & pios gemitus ad justificationem sese disponentibus aliquid divinæ dilectionis Augustinus agnoscit, dum in l. de Grat. & lib. arb. c. 18. ait quòd fides quæ Deum per orationem quaerimus, sine dilectione non est: *Præcepto admonitum est liberum arbitrium, ut quaereret Dei amorem, quòd quidem sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, &c.*

Prorsus ergo infundatè tantum erròrem Augustino Maldonatus tribuit, cujus oppositam mentem ex innumeris locis ipsius animadvertisset, si diligentior in Augustino legendo fuisset. Innumeris namque locis Augustinus agnoscit in peccatoribus nondum justificatis opera, non solum non peccaminosa, sed & de congruo meritoria, v. g. in infidelibus credere incipientibus. Nam ut ait l. de prædest. Sanct. c. 2. *Quis credat eum, qui jam cepit credere, ab eo in quem credidit, nihil mereri?* Et epist. 105. citata c. 3. *Nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; Neque enim nullum est meritum fidei: quæ fide ille dicebat, Deus propitius esto mihi peccatori. Et descendit justificatus, merito fidelis humilitatis, &c.* Et epist. 106. *Fides impetrat justificationem.*

Certissimum quoque est, Augustinum in catechumenis & pœnitentibus agnoscere pios motus, gemitus, affectus, filiationes, &c. ante perfectam gratiam justificantem, nec gratiam istam ullo loco ab ipso requiri ad operationem omni ex parte bonam, sed gratiam actualem & inchoatam dumtaxat. Unde tr. 44. in Joan. explicans verba cæci à nativitate. *Peccatores Deus non audit. Si (inquit) peccatores Deus non exaudiret, frustra ille Publicanus, oculos in terram dejiciens, & pellus suum percussens, diceret, Deus propitius esto mihi peccatori. Et ista confessione meruit justificationem.* Et l. de prædest. Sanct. c. 7. necnon l. 1. ad Simplic. q. 2. in Cornelio agnoscit opera Deo accepta, ex inchoata dumtaxat fide, antequam in Christum crederet, gratiamque justificantem consecutus esset. In posteriore namque loco ma-

nifeste supponit, ipsum tunc necdum iustificatum fuisse.

202 Postremo non est dubium, quin Augustinus præter meritum de condigno (quod non est nisi perfectè iustorum) meritum admiserit de congruo (quod in peccatoribus ad Deum converti incipientibus reperitur) prout ex laudatis ipsius testimoniis liquet; atque ex quampluribus aliis efficaciter ostendunt Vasquez 1. 2. disp. 218. c. 3. & Smising. tr. 8. disp. 6. q. 6. n. 316. Et quod majus (amabo) fundamentum Augustino tribuendi, quòd peccator in omnibus peccet, quàm quòd justus in omnibus bene agat? Nusquam profectò Augustinus dixit, sive peccatorem, sive justum, semper agere secundum habitum in se dominantem; sive peccatorem semper & in omnibus agere ex cupiditate, magis quàm justum semper & in omnibus agere ex charitate.

§. III.

Nec docuit Augustinus, omnia infidelium opera esse peccata; sed aliqua (licet rara) agnovit in ipsis opera rectè facta, ex aliquo gravis crepusculo profecta.

203 **P**ROBATUR primò, quia loca omnia (in quibus se fundant, qui oppositum Augustino tribuunt) unicè collimant ad probandam tamenque necessitatem alicujus saltem inchoatæ fidei, gratiæque actualis ad omne opus omni ex parte bonum, debitique omnibus circumstantiis vestitum, ut bene ostendit R. P. Hauser in Anatomia operum S. Augustini to. 2. in lib. 4. contra Julian. c. 3. qui locus unus est ex præcipuis, in quibus adversarii se fundant. Unicus verò scopus & intentio S. Augustini eo in capite, est necessitatem illam evincere. Tota namque disputatio istius capituli sumit originem à doctrina, quam Augustinus statuerat l. 1. de nupt. & concup. c. 3. & 4. de necessitate fidei gratiæque actualis ad servandam pudicitiam conjugalem, cum debitis omnibus circumstantiis, signanter cum ea quam ibi c. 3. expresserat, *Absit pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum fidem conubis servat uxori.*

204 Deinde in proluxa illa disputatione Augustinus eo sensu negat virtutes veras in infidelibus, quo eas adstruebat Julianus: scopus quippe Augustini, in eadem disputatione, directè contrarius est scopo Juliano, cujus allegationes, exceptiones & objectiones omnes collimabant ad ostendendum dari virtutes veras solis naturæ virtibus, ut patet ex hisce Augustini verbis: *Soletis, negantes Dei dona esse virtutes, & eas naturæ voluntatiq; humana, non gratia tribuemes, uti hoc argumento, quod eas nunquam habeant infideles. Item: Sed exempla nobis opponitis impiorum, qui solis libertatis ingenta viribus, & misericordes & casti invenimur & sobrii. Quanto satius hæc ipsa in eis dona Dei satereris, &c. Numquid sibi quisque corpus condidit? Quanto ergo tolerabilis illis,*

quas dicis in ipsis esse virtutes, divino muneri potius, quàm eorum tribuemes voluntati? Quibus in verbis Augustinus aliquam potius gratiam ad quædam opera virtutum admittit in infidelibus, quàm veras virtutes, & earum opera undique bona, ex solis naturæ viribus. Si quidem ut paulò post subdit: sicut Galat. 2. Si per legem justitia: ergo Christus gratis mortuus est; ita si per naturam voluntatemque, se per doctrinam hominum qualiscumque justitia: ergo Christus gratis mortuus est. Item: Cum non ad suum referantur Authorem dona Dei, hoc ipso mali, his utentes, efficiuntur injusti. Quia nosse debes non officis, sed finibus à vitis discernendas esse virtutes... absit autem ut vera virtutes cuiquam serviant, nisi illi, vel propter illum, cui dicimus Ps. 59. Deus virtutum converte nos... vera quippe virtutes Deo servantur in hominibus à quo donantur hominibus, Deo servantur in Angelis, à quo donantur & Angelis. Quidquid autem boni sit ab homine, & non propter hoc sit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, ipso non recto sine peccatum est... intellige quod ait Dominus Marc. 9. Si oculus tuus, &c. Et hunc oculum agnosce intentionem, quæ facit quisque quod facit. Et per hoc discere eum, qui non facit opera bonâ intentione fidei bonâ, quæ per dilectionem operatur, eorum quasi corpus, quod illis, velut membris, operibus constat, tenebrosus esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum: Ad operandum verò intentione fidei bonæ, quæ per dilectionem operatur, gratiam ubique requirit Augustinus, ut capite 12. vidimus. Sed & aliam adhuc rationem adfert ibidem, cur vera virtus, cum omnibus circumstantiis debitis, haberi nequeat sine gratia; videlicet: quia idèò veras virtutes habemus, quia verum est propter quod facimus, id est, hoc naturæ nostræ consentaneum est ad salutem & veram felicitatem... sed hoc præstari hominibus non potest, nisi per Christum, & hunc crucifixum, &c. Si ergo ad consequendam veram beatitudinem nihil profum homini virtutes, nullo modo vera possunt esse virtutes. Audi ergo Juliane, quoniam saltem concedis, opera infidelium non eos ad salutem æternam perducere... scio nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum sine Dei gratia, quæ datur per Christum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum regnumque perducere. Omnia proinde cætera, quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi vera virtutes: quod ad me pertinet, hoc scio, quia non ea facit voluntas bona, id est, amor Dei necessarius ad voluntatem usquequaque bonam. Quare? quia amor Dei, qui pervenit ad Deum, non est nisi à Deo Patre per F. & sine hoc amore Creatoris, nullus bene utitur creaturis, &c.

Denique ad confirmandam eandem fidem, 205 seu gratiæ actualis necessitatem, locum illum Apostoli Rom. 2. *Gentes quæ legem non habent, &c.* explicat de gentibus ad fidem inchoatè

saltem converſis, frequenterque inculcat illud Rom. 14. *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*; vehementer quoque redarguit dictum Juliani, *Perfacile ſtudio ſanctitatis, quod Deus adjuvat, poteſt homo carere peccatis*: hoc enim dicendo (inquit) *ſtudium ſanctitatis, ſine adjutorio Dei, vultis precedere, quod merito debeat Deus adjuvare, non gratis*. Tandem reducit finem totius illius diſputationis ad ſuum principium, utique non ſolum neceſſariam eſſe fidem, ſeu gratiam actualem, ſed & dictum Creatoris amorem, ad veram pudicitiam conjugalem, vitandumque in uſu conjugii omne peccatum, *ut ſit ejus intentio, non in voluptate libidinis, ſed in voluntate propaginis*, in Chriſto utique regenerandæ; uti dixerat c. 1. Nihil itaque eſt in tam proluxa illa contra Julianum diſputatione, quod evincat omnia omnino infidelium opera ſecundùm Auguſtinum eſſe peccata, ſed illa ad ſummum quæ ſunt abſque ulla inchoata fide & gratia; non quòd velit omnia iſta eſſe peccata ex parte operis, cum aliqua ſint moraliter bona; ſed vel ex parte operis vel ex parte operantis, illa ad Deum finaliter non referentis. Vide infra l. 4. c. 3.

206 Secundò idipſum probatur, quia tamenſi perſpicua Auguſtini ſententia ſit, omnia opera, quæ ab infidelibus abſque ulla omnino fide inchoata, id eſt, abſque ulla ſupernaturali illuſtratione, piaque affectione, atque adeò ſine ulla omnino gratia ſunt, vel ex ſpecifico defectu operis, vel ſaltem ex individuali defectu operantis, eſſe peccata; nuſquam tamen omnem omnino gratiam, ſive omnem illuſtrationem ſupernaturalem; piamque affectionem in univerſum & ſemper denegat infidelibus; nuſquam dicit, infidelibus nullo unquam tempore cælitus immitti crepuſculum aliquod divinæ illuſtrationis, ſcintillamque piæ affectionis (per modum diſpoſitionis ad fidem ſtrictè dictam) quæ Deus infideles, ſaltem aliquos, inciſat ad ſe attrahere, ipſiſque inſinuare finem, ad quem conditi ſunt, per quam denique fiat in ipſis quidam affectus credulitatis, ſive quadam fidei inchoatio, conceptioni ſimilis; licet facile mobilis, citòque plerumque evaneſcens, ob defectum ſubjecti. Immo hujusmodi fidei inchoationes l. 2. ad Simplic. q. 2. expreſſè admittit in iis, in quibus necdum nata eſt fides, prout §. 1. vidimus. Atqui affectus ille credulitatis, qui præcedit fidem, eſtque initium aliquod ipſius, non eſt peccatum; cum ſit Dei donum, uti contra Semipelagianos definit Concilium Arauſicanum can. 5.

207 Tertio, ſicut tres ſunt infidelitatis ſpecies, Paganismus, Judaismus, Hæreſis; ſic tres ſunt ſpecies infidelium, Pagani ſeu Gentiles, Judæi, Hæretici. Quorum primi ſunt, qui fidem Chriſtianam nondum ſuſceperunt. Secundi, qui renituntur Fidei Chriſtianæ in figura ſuſceptæ. Tertii, qui renituntur eidem ſuſceptæ in ipla manifeſtatione veritatis, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 5. At nullis ipſorum gratiam,

quæ benè & ſine peccato, ſubinde (ſaltem raro) operentur, in totum ſubtrahit Auguſtinus, ne ipſis quidem Paganis ſeu Gentilibus. Siquidem lib. de 3. hæreſibus c. 6. Chriſtum inducit alloquentem hominem paganum, velut quem ad fidem & ſalutem quaſſivit, dicens ei: *Ego, cum eſſes longe, veni ut reducerem te; cum inter montes & ſylvas errares, quaſſivite; inter lapides & ligna inveni te; in lapidibus offendebas, ipſis adharebas, quia ligna & lapides adorabas, &c.* Sed & lib. de prædeſt. Sanct. c. 7. l. 1. de Baptiſino c. 3. & l. 4. c. 23. in Cornelio, nondum in Chriſtum credente, agnoſcit opera bona, Deoque placentiæ ex fide tantum inchoata.

Denique ne ipſis quidem infidelibus, in tam profunda ignorantia nocte demerſis, ut Deum expreſſè & diſtinctè necdum cognoscant, Auguſtinus univerſim negat, quin potiùs affirmat, ſubinde aſſurgere luculam aliquam divini luminis, quæ Deum confuſè cognoscunt, ſub ratione lucis, non in humana mente, ſed ſupra humanam mentem lucentis, vel ſub ratione veritatis æternæ, incommutabilisque juſtitia, de qua non præſumunt judicare, ſecundùm quam tamen judicant ſe debere agere, & à qua experiuntur ſe acriter torqueri, accuſari, condemnari, dum contra agunt, cui denique velum obducere non poſſunt, etiamſi velint. Quæ proinde lux ſit ipſis potentior, æterna, immutabilis, & in omnem hominem tantam exercens authoritatem, ut dominatum illius omnes ſentiant; nec jugum illius quiſquam excutere poſſit; atque adeò ſit Deus, ſi non explicite, ſaltem implicite ſub ratione illa (ſoli Deo propria) cognitus.

Hanc lucem, ſupra omnem humanam mentem modo dicto lucentem, ſæpiùs inculcat Auguſtinus; ſignanter in lib. de vera relig. c. 39. l. de Magiſtro c. 11. & ſeqq. l. 14. Trinit. c. 15. & cum Auguſtino S. Thomas qq. diſput. q. de verit. a. 11. ad 1. & 2. *Et hinc eſt* (inquit Auguſtinus citato cap. 15.) *quòd etiam impij cogitant æternitatem, & multa rectè reprehendunt, rectèque laudant in hominum moribus. Quibus ea tandem regulis judicant: niſi in quibus vident, quemadmodum quiſque vivere debet, etiamſi nec ipſi eodem modo vivant. Ubi eas vident? Neque enim in ſua natura, cum procul dubio mente iſta videantur; eorumque mentes conſtat eſſe mutabiles, hæc verò regulas immutabiles videat quiſquis in eis & hoc videre poterit. Nec in habitu ſua mentis; cum iſta regula ſint juſta, mentes verò eorum conſtat eſſe injuſtas. Ubinam ſunt iſte regula ſcripta? ubi quid ſit juſtum, & injuſtum agnoſcit? ubi cernit habendam eſſe, quòd ipſe non habet? ubi ergo ſciri poteſt, niſi in libro lucis illius, quæ veritas dicitur? unde omnis lex juſta deſcribitur, & in cor hominis, qui operatur juſtitiam, non migrando, ſed tamquam imprimendo tranſfertur, ſicut imago ex annulo, & in ceram tranſit, & annulum non relinquit. Qui verò non operatur, & tamen videt quid operandum ſit, ipſe eſt quæ ab*

luce avertitur, à qua tamen tangitur. Qui autem nec videt quemadmodum sit vivendum, excusabilis quidem peccat, quia non est transgressor cognita legis: sed etiam ipse splendore aliquoties ubique veritatis præsentis attingitur, &c. Cùm igitur lux illa (quæ nihil aliud est, quàm Deus) ipsos etiam infideles tanta infidelitatis caligine circumfusos illuminet (secundùm Augustinum, & Evangelicum istud Joan. 1. *Erat lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum*) non est cur coruscationibus illius subinde, saltem raro, sese non intermiscant supernaturales illustrationes, caelestesque motiones, seu divini ignis scintilla (velut primum aliquod fidei ac divinæ dilectionis crepusculum) saltem ad momentum coruscantes (ad modum quo fulgura & coruscationes altis interdum noctibus ex improvviso emicant & illico extinguuntur) quibus in Deum, sive in aeternam illam lucem pulchritudine ipsius delectati, tenui saltem ac momentaneo amoris affectu moveantur, sibi in pulchritudine ac rectitudine lucis illius complacendo, nec ad se illam reflectendo, sed se ad illam erigendo; atque ad eam illam propter se amando. Hoc modo veram pudicitiam conjugalem, licet raram, gratiaque & inchoata fidei dono tribuendam, infidelibus non denegat, sed concedit Augustinus l. 1. de nupt. & concup. c. 3. *Quid ergo dicemus, quando & in quibusdam impius invenitur pudicitia conjugalis? utrum eo peccare dicendi sunt, quod dono Dei male utantur, non id referentes ad cultum ejus à quo acceperunt? An foris nec dona Dei putanda sunt ista, quando hæc infideles agunt, secundum Apostoli sententiam dicentis: Omne quod non est ex fide, peccatum est? Quis audeat dicere, donum Dei esse peccatum, &c.? Hoc etiam modo Herodes, audito Joanne, multa faciebat, & libenter eum audiebat. Marci 6. Nec tamen idèd sufficienter convertebatur: quia tamesti auditam libenter exciperet veritatem, gaudioque & delectatione ipsum afficeret caeleste lumen; illi tamen lumini & delectationi prævalebant præjudicia infidelitatis & impietatis suæ, utpote tam firmiter radicata in corde ipsius, ut per debilem illam delectationem, necdum abrupti possent, sed in se expetiretur plus valere detertius inolitum, quàm melius inolitum, prout in causa mutationis morum expertum se narrat Augustinus l. 8. Confess. c. 11.*

§. I V.

Augustini Sententia est, omnia infidelium opera deliberata, quæ non sunt ex aliqua fide inchoata, sive ex aliquo primo saltem aliquo gratia actualis crepusculo profecta, esse peccata; non in specie, sive secundum substantiam suam & officium spectata; sed secundum inævidualem circumstantiam non relationis ad debitum finem ultimum, requisitam ex parte agentis.

210 **P**robatum primò, quia innumeris locis perspicuè negat, dari opera undique bona,

sive debitis omnibus circumstantiis ornata sine fide; sed hoc non intelligit de fide perfecta, seu strictè sumpta (quæ virtutum Theologicarum est prima) ut constat ex dictis §. præcedenti. Intelligit ergo de fide inchoata, prout complectitur quamvis illustrationem supernaturalem, piamque credulitatis affectionem, quæ ad fidem strictè dictam se habeat, sicut dispositio ad formam, vel sicut crepusculum ad diem. Probatum major ex lib. de prædest. Sanct. c. 10. *Non sunt opera bona nisi ex fide: justus enim ex fide vivit, & omne quod non est ex fide peccatum est, & sine fide impossibile est placere Deo.* L. 3. ad Bonifac. c. 5. *Sine fide, etiam quæ videntur bona, in peccata vertuntur: omne enim quod non est ex fide, peccatum est.* In præfat. Pl. 31. *Ea bona opera que dicuntur ante fidem, quamvis videantur hominibus laudabilia, inania sunt. Ita mihi videntur esse ut magne virtutes, & cursus celerrimus præter viam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem: Ubi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum opus intentio facit: intentionem fides dirigit.* In Pl. 67. *Ea sola bona opera dicenda sunt, quæ sunt per dilectionem Dei. Hæc autem necesse est ut antecedat fides, ut inde ista, non ab istis incipiat illa.* 4. contra Julian. 8. *Nos autem ea, quæ videntur opera bona, dicimus non esse verè bona sine fide: quoniam opera verè bona necesse est Deo placere, cui sine fide, quia impossibile est placere, profecto, quod verè est bonum, sine fide non potest esse.* Epist. 105. *Opera quippe bona sunt ab homine; fides autem fit ab homine, sine qua illa à nullo sunt homine: omne enim quod non est ex fide, peccatum est.* Tract. 86. in Joan. *Non est ut dicas, antequam crederem, jam bona operabar. Quid enim est boni operis ante fidem, cum dicat Apostolus: Omne quod non est ex fide, peccatum est? Idem sexcentis aliis locis repetit, sed nullibi luculentius argumentum hoc profertur, quàm 4. contra Julian. 3. ubi tam expressè omnes adversariorum tergiversationes & glossas excludit, ut nullum videatur reliquisse ambigendi locum. Ideoque caput istud lib. 6. specialiter expendemus.*

Secundò, hanc esse Augustini sententiam 211 perspicuè ostendere videntur testimonia ejusdem c. 13. relata, quibus expressè assertit liberum corrupti hominis arbitrium sine gratia Christi, non sufficere ad opus usquequaque bonum, nullaque ex parte peccaminosum. Quibus alia lib. 6. adjiciemus, quibus apertè docet, nullum opus ex omni parte bonum sine gratia Christi effici posse, nec ipsam boni cupiditatem in homine esse nisi per gratiam, primam verò gratiam, quæ datur infidelibus, esse gratiam fidei, saltem inchoatam, perspicua quoque ipsius sententia est l. 1. ad Simplician. q. 2. *Incipit homo percipere gratiam, ex quo incipit credere, vel internam, vel externam admonitione motus ad fidem.* Ideoque lib. de perfecta justitia c. 19. dicit quòd *initium corrigendæ mentis est fides.*

Tertiò, eandem esse Augustini sententiam 212 demon-

demonstrare videntur duo alia ejusdem principia l. 6. stabilienda. Primum, quod omnia ex precepto referenda sint in Deum propter se dilectum, nullumque opus bene fiat nisi ex amore Dei propter se, quem sine fide, saltem inchoata, esse non posse docet in Psal. 67. supra. Secundum, quod omnis amor Dei propter se à Deo sit per gratiam.

213 Quarto, id ipsum demonstratur ex eo quod textum Apostoli Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, innumeris locis exponat ad sensum expressum in summario præsentis §. Id quod usque adeò verum est, ut ipsimet adversarii, Augustiniana doctrinæ luce perstrikti, id fateantur, & nonnulli ex ipsis (cùm Massiliensibus) dicere non erubescant, ipsum in eo excessisse, textumque illum Apostolicum, in hunc sensum perperam exposuisse. Ita Antoninus Moraines, seu Joannes Martinonus in Anti-Jansenio, de ipso dicens: „Perperam quoque exponit id quod ait Apostolus Rom.

14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est*. Quasi velit dicere Apostolus, omnia opera infidelium (sine ulla fide, saltem inchoata) esse peccata, & sine vera fide (inchoata ut antè) nullum posse fieri opus bonum. „Cùm tamen ibi sermo sit, de eo quod non fit ex dictamine conscientiæ judicantis bona fide licitum esse id quod fit, ut ex textu ipso liquet, & communis interpretatio Doctorum contradicit Augustino.

214 Verum-enimverò licet iste unus sit ex sensibus istius loci, non tamen unicus. Meminisse ergo debuit Martinonus, unius ejusdemque sacri textus sensum, etiam proprium ac literalem, non raro multiplicem esse, nec proinde sensum illum, allegatum à Martino, tamen plurimum sit Patrum, & Interpretum, idèò contradicentem esse Augustiniano sensui, quia diversum ab Augustiniano, per Ecclesiam & SS. Patres, pariter approbato.

215 Augustinianam quoque expositionem sequitur Pontificale Romanum, dum (inter ceremonias ordinationis Subdiaconorum) inducit Episcopum sic ipsos alloquentem: *Estote ergo tales, qui sacrificiis divinis & Ecclesie Dei... digne servire valeatis, in vera & catholica fide fundati, quoniam, ut ait Apostolus, omne quod non est ex fide, peccatum est.*

216 Sequuntur & summi Pontifices. Leo Magnus serm. 8. de Quadrages. c. 1. & serm. 2. de jejun. Pentec. c. 2. Bonifacius in epistola ad Cæsarium Arelat. apud Sirmundum to. 1. Concil. Gall. pag. 123. & seqq. Sequuntur etiam communiter SS. Patres. Origenes l. 1. in Job paulò post initium, & l. 10. in cap. 14. ad Rom. Chrysostomus, Beda, Hugo Victorinus, & Rabanus ibidem. Prudentius adversus Joannem Scorum c. 4. Julianus Pomerius l. 3. de vit. contempl. c. 1. Facundus Hermianensis lib. de trib. capit. c. 1. Fulgentius l. 2. de remiss. peccat. c. 1. l. 1. de verit. prædest. c. 18. & l. de Incarn. & Grat. c. 25. Prosper epist. ad Rufin. c. 7. & Carm. de ingrat. c. 16. S. Isidorus de

summo bono c. 2. Author libror. de vocat. Gent. Lupus Servatus l. de trib. quæst. q. 1. Lupus Ferrariensis in collectan. q. 2. Aelredus serm. 21. in c. 14. Ilai. Remigius Lugdun. l. de trib. epist. c. 22. Bernardus serm. 30. & 50. in Cantica. Quibus concinunt Scholastici celebres apud Pererium in c. 14. ad Rom. disp. 4. sub initium, ubi sic: *“Hæc quidem fuit sententia Gregorii Ariminensis, qui l. 2. sent. dist. 26. 27. & 28. longissimâ disputatione probat, omnes actiones & opera infidelium citra speciale aliquod Dei auxilium facta esse peccata. Cui Capreolus ibidem adstipulatur, etiam B. Thomæ hanc opinionem assignans. Beatus Martyr Roffensis adversus trigésimum sextum articulum Lutheri disputans, hanc ipsam censet fuisse Patrum doctrinam. Ambrosius item Catharinus in commentariis suis in lib. Genesis super c. 2. ejus libri, pugnaciter hanc opinionem defendit, & contrarias ei rationes, præcipuè allatas à Dominico Soto l. 1. de nat. & grat. dissolvere conatur.*”

Eundem denique sensum, eandemque Augustini sententiam sequuntur omnes Patres, qui negant liberum arbitrium valere ad non peccandum sine gratia, quique negant liberum arbitrium sine gratia valere ad ullum opus undique bonum. Ut enim Augustinus de grat. & lib. arb. c. 13. *Gratia Jesu Christi eorum tantummodò est, quorum est ipsa fides, saltem inchoata.*

Hoc itaque sensu Rabanus loco citato, Apostolicum testimonium, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, hisce Origenis verbis explicat: *In hoc sermone credentium quorumcumque negligentes & desides animos vinculo arctiore constringit (Apostolus) ut nihil sine fide agant, nihil absque fide cogitent. Quia sive quia gesseris sine fide, sive locutus fueris, sive etiam cogitaveris, peccas. Hoc idem est quod in aliis dicit: Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite.*

Eodem sensu Bernardus serm. 30. in Cant. *Si probas nostram de vinea interpretationem, vide etiam consequenter, an rectè quoque dicamus, fidem, vitem; virtutes, palmites; botrum, opus; devotionem, vinum. Siquidem nec palmes absque vite, nec virtus sine fide aliquid est: sine fide enim impossibile est placere Deo. Fortasse & displicere necesse erit. Denique omne quod non est ex fide, peccatum est. Et serm. 51. florem fidem, fructum actum intellige. Nec incongruè, si advertas quomodo, instar floris necessariò precedentis fructum, bonum quoque opus oporteat fide præveniri. Alioquin sine fide impossibile est placere Deo. Paulo autestante, magis autem (aquè ipso dicente) omne quod non est ex fide, peccatum est. Itaque nec sine flore fructus, nec sine fide opus bonum.*

Et S. Remigius cum Ecclesia Lugdunensi loco supra relato: *Verè mortua sunt omnia opera infidelium, non solum quando aperte vitiiis & peccatis serviunt, sed etiam quando naturali bono, in quantum omnipotens Creator tribuit,*

infigati, vel naturali lege commoniti, quaedam bona opera, & velut quasdam virtutes habere atque exercere videntur: quia fidem Dei & Christi ejus, vel ignorantes, vel odio habentes... quod ex illa fide non operantur, omnino nec bonum opus (id est non omnimodè, sive omni ex parte bonum) nec vera virtus esse potest, qua non procedit ex radice veritatis & bonitatis. Et in lib. de tenenda verit. Script. c. 10. *Habent omnes homines, etiam qui alieni sunt à Christo, liberum arbitrium, sed... in pravariatione Ada infirmatum, naturali possibilitate & innocentia spoliatum, sine Christo nulli bono usui aptum. Habent naturaliter insinum arbitrium voluntatis, ut eodem arbitrio possint velle mala, possint velle etiam quaedam bona, sed humanà affectione ad humanam societatem atque honestam pertinentia, qua eadem humanà affectione, vel propter aliqua temporalia commoda appetuntur, vel propter ipsam solummodo vitam honestatem... Cum propter temporalia bona appetuntur, sine dubio cupiditates sunt. Cum propter solam vitam honestatem, sine dubio inflata & elata sunt, &c.*

221 Et V. Beda l. 1. in Cant. c. 6. *Constat quia quicumque Philosophorum Christi Dei virtutem, & Dei sapientiam nescierunt, hi nullam veram virtutem, nec ullam veram sapientiam habuerunt.*

222 Gregorius Magnus l. 2. in Ezech. 16. *Per vestibulum fides potest intelligi: ipsa quippe est ante gradus & portam... non enim virtutibus venitur ad fidem; sed per fidem pertingitur ad virtutes. Cornelius enim Centurio, cujus electio sine ante baptismum, Angelo testante, laudata sunt, non operibus venit ad fidem; sed fide venit ad opera... Neque enim poterat bona agere, nisi ante credidisset: sine fide enim impossibile est placere Deo; cui placet omnis bene operans.*

223 Et Julianus Pomerius l. 3. vit. contempl. c. 1. *Virtutes, si fuerint sine fide, non sunt aliqua bona (omni ex parte bona) credenda; sed vitia, saltem ex parte operantis, non in specie, sed in individuo, ob defectum alicujus circumstantia individuantis, ex parte operantis requisita.*

224 Et S. Prosper epist. ad Rufin. c. 7. *Omne quod non est ex fide, peccatum est; ut scilicet intelligas, justitiam infidelium non esse justitiam, quia sordet natura sine gratia. Et Carm. de ingranis c. 16.*

Omne etenim prohibitum opus, nisi semine vera Exoriatur fidei, peccatum est, inque reatum Vertitur, & sterilis cumulat sibi gloria poenam.

225 Et sent. 106. *Omnis infidelium vita peccatum est, nihilque bonum sine summo bono. Ubi deest agnitio aeterna atque incommutabilis veritatis, falsa virtus est, etiam in optimis moribus. Et S. Fulgentius l. 1. de verit. prædest. c. 18. *Omne enim quod non est ex fide, peccatum est, & sine fide impossibile est placere Deo. Qui autem Deo non placet, sine dubio displicet; non eum mitigat, sed potius exacerbat.**

226 Et Hieronymus l. 2. Comment. in c. 3. ad

Galat. ad illa verba, *Justus ex fide vivit: Faciamus & nos aliquid simile huic quod dicitur, Justus ex fide vivit, & dicamus, castus ex fide vivit, sapiens ex fide vivit, fortis ex fide vivit, & à vicinis virtutum paribus vicinam sententiam proferamus, adversus eos qui in Christum non credentes, fortes, sapientes & temperantes se putant esse, vel justos, ut sciant nullum absque Christo vivere, sine quo omnis virtus in vito est.*

Et Cyprianus l. de bono patientiæ sub initium: *Hanc se sectari Philosophi quoque profiterentur: sed tam illic patientiam falsa est, quam & falsa sapientia. Unde enim vel sapiens esse, vel patiens possit, qui nec sapientiam, nec patientiam Dei novit?*

Ecce quomodò sanctorum Patrum Chorus Augustino concinit, qui proinde non solus l. 1. Retract. c. 3. *Displicet mihi (inquit) quod Philosophos, non verà pietate præditos, dixi virtutis luce fulsisse. Secundum Augustinum verò, sine fide nulla vera pietas: quia à fide incipit omnis vera pietas, sicut & omnis vera alia virtus, ut docet l. 1. de lib. arb. c. 2.*

§. VI.

Gratia, seu Fides inchoata, sine qua omnis actus deliberatus deficit à debita in Deum relatione, secundum Augustinum, est gratia supernaturalis, non concursus naturalis, ordinario major, ut Vasquez putat.

PROBatur primò, quia testimonia Scripturæ, quibus tantam fidei, seu gratiæ necessitatem comprobatur Augustinus, procedunt de gratia supernaturali; ista utique: *Justus ex fide vivit. Omne quod non est ex fide, peccatum est. Sine fide impossibile est placere Deo; ut bene ostendit Suarez to. 1. de grat. l. 1. c. 17. & 18.*

2^o. Si Augustinus tantam fidei gratiæ necessitatem prædicando, gratiâ illâ naturali Vasquezianâ contentus esset, ineptè inde argueret contra Pelagianos & Semipelagianos, initium meriti in natura ponentes.

3^o. Augustinus epist. 105. docet gratiam Christi, cujus tantam necessitatem asserit, esse illam ad quam nobis promerendam Christus mortuus est. Non est autem mortuus pro concursu naturali.

4^o. Ad opus undequaque bonum Augustinus censuit non sufficere gratiam naturalem, sitam in notitia legis atque doctrinæ: ergo nec sitam in concursu illo naturali. Propterea namque illud censuit, quia sic gratia sita esset in natura, utpote quam non excederet. Hinc verò convincitur postulasse gratiam excedentem naturam; adeoque supernaturalem.

5^o. Augustinus nusquam nisi de gratia supernaturali loquitur, dum necessitatem illius adstruit vel defendit, prout idem Suarez loco citato ostendit, & post ipsum Smising. tr. 3. d. 6. q. 7. n. 360. 361. & 367.

6^o. Augustinus nullos agnoscit actus omni ex parte bonos, nisi proficuos ad vitam aeternam.

nam. Ad istos verò omnes haud dubiè requirit fidem & gratiam supernaturalem.

235 Scio Recentiores non paucos difficulter acquiescere tantæ necessitati gratiæ, fideique supernaturalis. Unde enim (inquiunt) tanta ipsius necessitas, ut sine ea nullum opus undequaque bonum in hoc statu fieri queat?

236 Sed imprimis pariter ab ipsis quæri potest, unde tanta ipsius necessitas, ut sine ea nulla vel levissima tentatio vinci queat, ut docet Bellarminus, vel nulla saltem tentatio gravis, ut vult Suarez? Quidquid dixerint, sibi dictum putent; maxime cum dicere nequeant, impotentiam istam solum esse moralem, consistentem in sola difficultate, quæ, cum summa sit, impotentia dicitur. Quippe ex quo sequeretur, gratiam non esse simpliciter necessariam ad posse, neque etiam simpliciter ad operari, sed ad facile posse vel operari; prout dicebant Pelagiani. Igitur est impotentia simpliciter & omnimoda, atque adeo physica. Sola quippe impotentia moralis, non est omnimoda, cum relinquat potentiam physicam integram. Cumque major quoad hoc impotentia sit in natura corrupta, quam fuisset in natura pura, & natura pura fuisset ad minus moraliter ad hoc impotens sine gratia: igitur modo est physicè impotens, defectu scilicet alicujus physicè necessarij ad actum: si enim sine gratia haberet omnia necessaria ad actum, non apparet cur sine gratia nunquam prodiret in actum.

237 Quidquid autem de eo sit, ad quæstium ipsorum directè respondeo, duplicem esse radicem dictæ necessitatis. Prima est corruptio naturæ, quæ fit ut natura sine gratia sordeat (ut ait D. Prosper supra) pro quanto scilicet natura corrupta omnia retorquet ad seipsam, nec quidquam operatur finaliter propter Deum nisi sanetur per gratiam, prout habemus ex Thoma à Kempis in lib. de Imit. Christi; habemus etiam ex sanctis Patribus l. 6. referendis, necnon ex Arausiano can. 20. dicente: *per peccatum ita antennatum & inclinatum liberum arbitrium, ut neque diligere Deum sicut oportet, neque propter Deum operari possit.* Atque ex S. Thoma l. 2. q. 109. a. 3. *Homo in statu naturæ integræ dilectionem suiipsius referebat ad amorem Dei sicut ad finem, & similiter dilectionem omnium aliarum rerum. Sed in statu naturæ corruptæ, homo ab hoc deficit, secundum appetitum voluntatis rationalis, quæ propter corruptionem naturæ sequitur bonum privatum, nisi sanetur per gratiam.*

238 Secundam radicem istius necessitatis optime profequitur noster Irenæus à S. Jacobo de grat. c. 2. sect. 2. §. 3. conditionem scilicet statum, in quo conditi sumus, sive elevationem & ordinationem ipsius ad finem supernaturalem, quæ fit, ut finis ille, seu beatitudo supernaturalis, esse debeat regula & mensura omnium actuum nostrorum moralium, finisque ad quem omnes actus nostros morales referre teneamur. Quod profectò sine gratia supernaturali non possumus. Neque enim ad finem supernaturalem na-

Tom. I.

tuta potest suis allurgere viribus, sed solà Christi gratiâ, per quam solam salvati possumus.

§. V I.

Damnata propositionis vigesima quinta sensus multiplex ab Augustiniano diversus.

Merito nihilominus damnata est propositio 239 vigesima quinta, salvâ Augustini sententiâ. 1°. Quia propositio illa falsissima est, considerata relativè ad omnes propositiones in eadem Bulla damnatas, in sensuque Assertorum totius doctrinæ ibidem proscriptæ. Ideò namque volunt omnia infidelium opera esse peccata; quia omnia opera infidelium sunt opera peccatorum, gratiæque sanctificante & perfectâ charitate destitutorum. Omnia verò opera sine gratia sanctificante, & perfectâ charitate facta, voluerunt esse peccata (cum Luthero & Calvino damnatis in Concilio Tridentino sess. 6. c. 6. & Joanne Hus, cujus in Concilio Constantiensi sess. 15. damnata est hæc propositio: *Sine gratia sanctificante, nullum opus bonum fieri potest*); ac proinde omnia peccatoris opera sunt peccata, ut patet ex eorum propositione trigesima quinta: *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*; necnon ex aliis propositionibus eorundem c. 9. & 10. allegatis, quibus nec aliam gratiam agnoscunt quàm sanctificantem, nec aliam quàm perfectam charitatem.

2°. Rufus eadem falsissima est, merito-240 que damnata, in alio sensu ab eisdem totius illius doctrinæ Assertoribus intento, quo voluerunt, omnia infidelium opera ex natura sua esse peccata mortalia, juxta hanc propositionem ipsorum vigesimam: *Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

3°. Eadem propositio meritißimò damnata 241 est, quatenus Assertores illius ne quidem excipiunt actus indeliberatos infidelium, sive prava desideria, quibus ratio ipsorum non consentit, motusque concupiscentiæ, quos inviti patiuntur; utpote de quibus propositione quinquagesimâ, cum Luthero & Calvino sciunt: *Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, Non concupisces.* Et propositio quinquagesimâ primâ: *Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobediencia.*

4°. Non excipiunt etiam actus alios inde-242 liberatos, in quos infideles naturaliter prorumpunt, ex naturalissima inclinatione amandi Deum. Qui profectò non sunt peccata.

5°. Non soli illi sunt infideles, qui non 243 credunt in Deum; sed & qui non credunt in Christum, ut §. 3. vidimus, patetque in Paganis, seu Gentilibus & Judæis. Imò hæretici, licet in Christum credentes, infideles sunt, ex dictis ibidem. Falsissimum verò est, eorum omnium (quorum nulli excipiuntur ab iisdem Assertoribus) opera omnia esse peccata, ut

constat in Cornelio, *cujus accepta sunt eleemosyna, & exaudita orationes, antequam credidisset in Christum*, inquit Augustinus de prædest. Sanct. c. 7.

244 6°. Quædam opera & virtutes infidelium possunt esse ex gratia & fide inchoata, uti §. 3. ostensum est: ergo saltem hæc excipere debebant Assertores illi. Non exceperunt autem, ex supradictis: quia gratiam & fidem inchoatam non agnoverunt, sed solam perfectam per Spiritum sanctum inhabitantem.

245 7°. Quando simpliciter agitur de peccatis aut vitiis, considerantur ex genere suo, seu objecto proprio, non ex circumstantiis individualibus, ut observat R. P. Hauser to. 2. Anatom. oper. S. Augustini in lib. 4. contra Julian. c. 3. ubi sex adfert discrimina doctrinæ Augustinianæ supra relatæ à damnata illa propositione, & inter ea ponit 3. 4. 5. & 6. de quibus antè. Ideoque omnia opera & virtutes infidelium non sunt peccata & vitia, quia non sunt talia ex genere suo, seu objecto & officio proprio, imò nec ex vi talis agentis, ex eo utique quòd infidelis sit; cur enim peccassent Philosophi illi Ethnici, v. g. Platonici, qui Deum (Apostolo teste) cognoverunt, & ad Deum opera omnia referenda docuerunt, si quando ipsi opera sua, ex se bona, ad Deum retulerint? Cur peccassent, qui (juxta præceptum Epicteti) in quovis incepto petierunt à Deo duci, vel (juxta Arrianum) in quovis opere suo Deum laudaverunt & gratias egerunt? Nequidem actus ipsorum ex suo genere, seu officio boni, cujusmodi sunt, honestatem diligere, nudum operire, eleemosynam dare, filiorum suorum necessitatibus subvenire, &c. ideò mali fuerunt, quia infidelium fuerunt, sed moraliter boni fuerunt, solusque debite in Deum relationis defectus, malus fuit, nec tamen actum ipsum ex se bonum viciavit, sed agentem, vel (si mavis) complexum ex actu, & illo defectu.

246 Idem etiam Author in Præfatione Apologetica (eidem tomo præfixâ) observat, quòd licet nonnullæ Augustini propositiones, ab ipso B. Augustini textu sejunctæ, & quasi emunctæ, cumque supradictis propositionibus damnatis & sceleratis, ab Augustiniana doctrina procul alienis, per earundem Assertores conjunctæ, sub ista conjunctione, illaque conjunctione, quasi fumantes & male olentes sint, suo ramen Augustiniano contextui reddita, & ab isto adulterino contextu separata, non fumum & foetorem, sed puram christianæ pietatis, charitatis & veritatis lucem suaveolentemque odorem spargere dignoscuntur.

§. VII.

Sensus quo damnata est altera pars propositionis vigesima quinta. Virtutes Philosophorum sunt vitia.

247 **V**irtutes Philosophorum, seu philosophicæ, in hoc distinguuntur à virtutibus christia-

nis, quòd illæ ad Deum non referantur, sed propter solam creatam earum honestatem exercentur; secus istæ; quia sine charitate non sunt, saltem generaliter accepta pro amore Dei propter se, per quem ad Deum referuntur. Docet porro Augustinus l. 19. de Civit. Dei c. 25. *Virtutes, quas sibi habere videtur (mens veri Dei nescia) per quas imperat corpori, & vitis... nisi ad Deum retulerit, etiam ipsa vitia sunt potius, quam virtutes.* Quæritur ergo sensus diversus damnatae illius propositionis à sensu S. Augustini, quem ex hæcenus dictis constat non esse damnatum?

Respondeo partem illam propositionis vigesimæ quintæ damnatam esse à Pio V. quatenus asserit virtutes Philosophorum esse vitia strictè sumpta, id est, habitus inclinantes ad actus ex officio malos. Quo sensu nunquam Augustinus asseruit virtutes philosophicæ, seu ad Deum finaliter non relatæ, esse vitia; sed solùm asseruit esse vitia latè sumpta, id est, habitus inclinantes ad actus ex officio quidem bonos, sed ex defectu relationis ad debitum finem ultimum sic vitiosos, ut defectus iste non teneat se ex parte officii, nec ipsum vitiet, sed agentem dumtaxat, vel complexum ex actu, & illo defectu. Unde l. 4. contra Julian. c. 3. virtutes philosophicæ Dei dona appellat, earumque opera, *opera bona, sed sine amore Creatoris non bene facta.*

Damnata verò propositionis Assertores, Philosophorum virtutes voluerunt esse vitia strictè accepta: quia voluerunt per defectum relationis ad debitum finem ultimum, actus illarum virtutum vitari etiam quoad officium. Et ipsemet Bajus hoc sensu voluisse videtur, virtutes Philosophorum esse vitia: quia l. 2. de virtut. impior. c. 4. dicit, *virtutes eas, quæ ab Aristotele describuntur, id est, virtutum officia, quæ non ob aliud, sed propter semetipsa expetuntur, non rectè à peccato vindicari.* Et in titulo istius capituli: *Quod honestatis officia, cum in Deum non referuntur, non sint virtutes, sed vitia virtutes imitantia.* Et c. 5. dicit, *virtutem (id est virtutis officium, ut antè) propter se factam, non tantum non esse virtutem fructuosam; sed vanitatem manifestam, & ut minime, stipulam igne comburendam.*

Non sum nescius illum Baii sensum à nonnullis negari. Quia in titulo capituli 2. dicit 1°. quòd aliud sit differere de virtutibus, quam de virtutum officiis, 2°. Quia in corpore ejusdem capituli dicit: *Neque mihi nunc questio est de honestatis officio.* Quod & in fine repetit. 3°. Quia ibidem addit se agere de virtutibus, quæ & finibus distinguuntur à vitiis: *Non itaque de officiis mihi questio est, quæ aliqua ex parte post lapsum remanserunt integra; sed de virtutibus, quæ & finibus distinguuntur à vitiis.*

Verùm per hæc non evacuat difficultas. Quamvis enim aliud sit differere de virtutibus, quam de virtutum officiis; officia virtutum philosophicarum per non relationem ad Deum, velut finem ultimum, in se vitari dicit locis

citatis. Nec cap. 2. absolutè dicit se agere nolle de virtutum officiis (cùm toto cap. 3. & 4. expressè de iis agat, ferèque semper de iisdem loquatur) sed de iis dumtaxat, quibus aut Deum colendo benè utimur, aut mundum diligendo malè, prout ibidem exprimit. De talibus namque honestatis officiis agere non erat necesse: quia satis constabat honestatis officia, quibus Deum colendo benè utimur, esse bona; ea verò quibus mundum malè diligendo malè utimur, (ea v. g. ad vanam gloriam referendo) esse mala. Necesse ergo ipsi non erat agere de honestatis officiis ad Deum, vel ad finem malum relatis. Sed eo non obstante verum est quòd de iis agere voluerit, nec ad Deum, nec ad finem malum, sed ad se præcisè relatis, sive propter se factis, ut loquitur c. 5. Unde c. 4. *Qui (inquit) Deo non servit, etiam virtutum officia non ob aliud, sed propter semetipsa expetit. Is non secundum virtutem vivit, sed simulat dumtaxat, fornicans Deo suo, & per honestatis officia, quæ soli debuerunt Creatori famulari, in cogitationibus & inanibus desideriis evanescit.* Nota ly per honestatis officia evanescit. Quod profectò non diceret, nisi officia illa in se vitiani censeret.

251 Nec oppositum evincunt verba ista: *Non itaque de officiis mihi questio est, quæ aliqua ex parte, post lapsum, in natura humana remanserunt integra, sed de virtutibus, quæ & finibus distinguuntur à vitiis.* Dicendo namque se nolle agere de virtutum officiis, quæ post lapsum in natura humana remanserunt integra, dicit se de iis agere nolle, quibus Deum colendo benè

utimur; utpote quæ sola existimavit integra, id est, nullo vitio maculata. Virtutes verò, finibus à vitiis distinguendo, officia per defectum relationis in Deum in se vitiani censuit, uti ostendimus.

Propterea Bajanam illam propositionem, sententiam à nobis allato, Romani Theologi semper intellexerunt, ut constat partim ex dictis cap. 9. num. 15. partim ex iis quæ Romæ acta sunt in causa libri P. Ægidii Gabrielis, quem cùm Romana Inquisitio proscripsisset, deque speciali gratia Author ille postmodum obtinisset ut liber ille corrigeretur, correctusque ederetur, assignato ipsi in Correctorem Reverendissimo, postea Eminentissimo Cardinale de Lauræa; voluissetque Lauræa, ut propositioni isti, *Omnis amor in hoc statu, secluso Salvatore, est malus*, adderet, *plerumque, vel ut plurimum.* Quæsit P. Gabrielis, num proscribere vellet doctrinam Lovaniensium, de obligatione omnes actus nostros referendi in Deum ex amore benevolò, qui sine Salvatore non habetur? *Minimè verò*, respondit Lauræa: *etenim hac sententia, me iudice, probabilis est, relinquimusque intactum quidquid de illa dicitur; falsumque est ex ea sequi vexatam tuam propositionem.* Nam qui non refert in Deum actum, cateroquin bonum, peccat quidem, quatenus præcisè non refert; non tamen quatenus exercet talem actum. Adedque defectus relationis non vitiat ipsum actum. Quare defectu istius præcisè relationis vocari non potest malus. Aliter verò sentiens, Bajanus est.

PROLEGOMENON SEPTIMUM.

De nimia Recentiorum Casuistarum libertate censurandi sententias in sacris Litteris & SS. Patribus, Doctoreque Doctorum Augustino fundatissimas.

1 **R**assantem, Catholicos inter Theologos, sæculares & Religiosos, divisionem, velut Ecclesiæ paci animarumque salutem noxiam, pii quique deplorant: *Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit (aiebat Apostolus I. Cor. I.) Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego autem Cephe, ego autem Christi. Divisus est Christus? Unde ista divisio? ex immoderata se mutuo censurandi audacia; eâ præsertim, quâ sententiæ innocentissimæ, in sacrisque Litteris, & SS. Patribus fundatissimæ, nullâ sobriâ consideratione, erroris arguuntur. Videmur nimis Catholici (aiebat Gregorius Nazianzenus in Apolog.) *nimis & fideles, & zelo Dei excitati, sed non sicut expedit.**

2 Longum esset recensere sententias omnes huiusmodi, quas nimia illa censurandi libido erroris arguit: ex multis accipe quinque sequentes.

Tom. I.

Prima est, quòd homo sub præcepto, adedque sub peccato, teneatur omnes actus suos deliberatos in Deum propter se dilectum referre.

Secunda, quòd Dei propter se dilectio, seu charitas non strictè & specialiter, sed amplè & generaliter accepta, necessaria sit ad justificationem peccatoris in Sacramento Pœnitentiæ.

Tertia, quòd non omnis charitas, taliter accepta, sive non omnis Dei propter se dilectio, regulariter sufficiat ad justificationem peccatoris, absque actuali susceptione ejusdem Sacramenti.

Quarta, quòd solo gehennæ timore, absque Dei propter se dilectione, saltem inchoatâ, peccati mortalis affectus non penitus excludatur, nec sufficienter retractetur.

Quinta, quòd peccatorum consuetudinariorum, facilèque, citò & frequenter in eadem gravia crimina reincidentium, absolutio ordi-